

ПРАВНА КНИЖНИНА

АКТУАЛНА И ИНТЕРЕСНА КНИГА ЗА МЕЖДУНАРОДНОТО ЧАСТНО ДЕЛИКТНО ПРАВО

*Весела Станчева-Минчева**

Монографията на Боряна Мусева „Деликтът в международното частно право. Регламент „Рим II“. КМЧП – глава XI“, издадена през 2011 г. от издателство „Сибис“, заслужава да бъде безрезервно и настоятелно препоръчана на специализираната читателска аудитория – съдии, адвокати, юрисконсулти и научни работници, изправени пред професионалното предизвикателство да решават стълкновителните въпроси, поставяни от все по-многобройните и многообразни случаи на деликти с международен елемент. Това е първото цялостно и задълбочено изследване в българската международночастноправна литература, посветено на най-новата, открояваща се със своята неизбежна сложност регламентация на тази толкова актуална проблематика, свързана с Регламент (ЕО) № 864/2007 на Европейския парламент и на Съвета относно приложимото право към извъндоговорните задължения (наречен „Рим II“). Важността на приноса на книгата за постигането на качествена и съобразена с националния характер на нормативния акт правоприложна практика се свързва не само с новостта на уредбата, но и с нейната всеобхватност и върховенство. Както е известно, Регламентът „Рим II“ подлежи на прилагане от българския съд за всички вредоносни факти, настъпили след 11 януари 2009 г., независимо от това дали е налице лична, или териториална връзка с някаква държава-членка на Европейския съюз, т.е. той разполага с универсално действие, разбира се, доколкото непозволеното увреждане е „по граждански и търговски въпрос“ и не попада в изключенията на чл. 1, § 2 и 3. Всички въпроси с деликтен характер, изключени от предметния обхват на Регламент „Рим II“, ще се уреждат от нашето международно частно право, ако е сезиран български съд – според Кодекса на международното частно право (КМЧП) или други специални закони. Ето защо в труда основното внимание е съсредоточено върху стълкновителните норми на регламента, а глава XI от КМЧП, регламентираща извъндоговорните отношения, се обсъжда на собствено основание само в степеня, в която се отличава от него и е запазила своята валидност. За пълнота и яснота се включва и преглед на отделни правила, съдържащи се в Договорите за правна помощ, Кодекса

* Адвокат от София, доктор по право.

на търговското корабоплаване и Закона за гражданското въздухоплаване. По този начин авторката наистина допринася за доброто разбиране на действащата стълкновителна уредба на деликтните отношения с международен елемент, както и на ролята и мястото на отделните нормативни актове в цялостната система от източници на българското международно частно деликтно право.

Монографията представя и анализира задълбочено и подробно общите и специалните критерии за определяне на приложимото право към неправомерното увреждане, както и техния предметен обхват и механизъм на действие. Компетентният анализ на съотношението и взаимодействието помежду им (общи – специални), с който авторката демонстрира, че наистина владее „висшата математика“ в правото, е от голяма полза за практикуващите юристи поради нарастващия брой трансгранични деликти – както традиционни, така и с нови усложнени форми. Нейните разсъждения, посветени на това каква е логиката на отделните критерии на привързване и как те следва да се тълкуват и прилагат на практика, са особено ценни, защото съобразяват европейския наднационален произход на Регламент „Рим II“ и произтичащата от това необходимост да се постигне еднообразие в интерпретирането и прилагането на неговите норми. За тази цел се привеждат редица интересни и актуални примери от практиката на Съда на Европейския съюз. Нещо повече, за всяка обсъждана привръзка се прави обширен сравнителноправен преглед, обхващащ около двадесет европейски държави, и се представя състоянието на българската правна уредба, доктрина и практика до приемането на КМЧП и Регламент „Рим II“.

Глава първа от книгата е посветена на общите критерии за определяне на приложимото право при неправомерно увреждане – местонастъпване на преките вреди (*lex loci damni*), общо обичайно местопребиваване (*lex communis habitationis*), явно потясна връзка (*lex proxima*), автономия на волята (*lex voluntatis*). Тук особен интерес представляват приведените съображения във връзка с причините за съобразяване на *locus damni*, както и с тълкуването на местонастъпването на непосредствените вреди като мястото на увреждане на правно защитеното благо. Важно значение за практиката имат разсъжденията във връзка с начина на прилагане на *lex proxima*, както и хипотезите на явно или значително потясна връзка. Поради относителната новост на явлението „автономия на волята“ в областта на извъндоговорните задължения, направеният анализ на предпоставките за валиден избор на приложимо право при неправомерно увреждане, на границите и последиците от упражнена автономия на волята е особено навременен и необходим за осветляването на съотношението на самите общи критерии на привързване един спрямо друг.

Глава втора съдържа едно наистина същностно изследване на специалните критерии за определяне на приложимото право – във връзка с отговорността за вреди от стоки, нелоялната конкуренция и ограничаването на конкуренцията, увреждането на околната среда, нарушаването на права върху обекти на интелектуалната собственост.

ност, отговорността за действия при колективен трудов спор, нарушаването на права, свързани с личността, чрез средствата за масово осведомяване.

Глава трета се отнася до предметния обхват и механизма на действие на стълкновителните норми при непозволено увреждане. Тук подробно се разглеждат въпросите, спадащи безусловно към деликтния статут, както и въпроси извън предметния обхват на стълкновителните норми, но във връзка с него, каквито са доказателствените средства, разпоредбите за сигурност и правилата за поведение, допустимостта на иска срещу застрахователя на делинквента, допустимостта и обемът на суброгацията, отговорността на държавата за действия и бездействия при упражняването на държавната власт, държавата като ищец. Изследва се спецификата на механизма на действие на стълкновителните норми на международното частно право на непозволеното увреждане, като се проследяват характерни за деликтната област изисквания и особености при функционирането на иначе общи институти като квалификацията, препращането и обществения ред, при това онагледено с многобройни примери.

В заключение монографията „Деликтът в международното частно право. Регламент „Рим II“. КМЧП – глава XI“ с автор г-жа Боряна Мусева е един категоричен успех на територията на сложния лабиринт, какъвто представлява действащата модерна и хармонизирана европейска и българска система за определяне на приложимото право към извъндоговорното причиняване на вреди, посветена на усилието да се достигне до най-тясната връзка между подлежащото на уреждане отношение и държавата, чието право следва да се приложи. С нея преходът, който беше направен с приемането на Регламент „Рим II“ и преди това на КМЧП на българското международно частно право на непозволеното увреждане от „ерата на кандилото“ в „ерата на атомната електроенергия“, по думите на самата авторка, става по-разбираем и по-малко труден по пътя към превръщането му в реална практика. Затова монографията е лично постижение за г-жа Боряна Мусева и интересно и увлекателно четиво за научните работници, практикуващите юристи и студентите от юридическите факултети, както и за всички, които се интересуват от теорията и практиката на международното частно право.